

Unkarin musiikin kansallinen uudestisyntyminen

Jonkin kansan kulttuuri on samaa kuin alhoinen elämänselitys omaan olemukseensa mahdollisimman täydellisesti. Eripainos
 löytämiseen ja ihmäisyyteen. Kukaan vertaakaan vain omaa kulttuuriaan pienien kielten kesken. Suurempien kielten vaikutusval-
 lan ansiolla se ei voi säilyttää omaa kansallista olemustaan, mikä niillä
 ole vastapainoksi esitettävänä jotakin aivan omalaista: eräänlaisen omaperäisen musiikin, eri värin, josta ovat syntyneet yksilölliset esitykset
 nan omapuolista sopusointua.

On kaksi kansaa, jotka huominkin kuin muut pienet kansat joutuivat tuntemaan näiden ongelmien painon, joiden on kannettava omaan pien-
 tuuteensa ohella myös vieraan alkuperänsä kuormaa indogermaanisessa Euroopassa. Nämä kaksi kansaa ovat Suomen ja Unkarin valtiokansat. Niiden kieli, ajatusmaailma, maku, koko henkisen rakenteen on aivan toisenlainen kuin muitten Euroopan kansojen. Kukaan meistä kertaa niiden ollessa pakko uhrata oma sisäinen olemuksensa tässä väkisen alkuperän takia lähtönsäan sepeutua eurooppalaisten kielten yhteisöön. Unkarin kansan muuttamisesta ei ole mitään vain sentään, että sen on ollut puolestaottava indogermaanisien kielten väkensä vastaan vapautta isäntälujasta lakkeamattomassa sarjassa, vaan sen on ollut pakko kääntä-
 ksestä vapautustietoa myöskin henkiseen elämässään voidakseen vält-
 tää vieraan vaikutuksen kalleista ja löytää omat oikeat kasvatustekniikat
 ei ollut aina täydellinen, mutta kun kansa joutui uupumaan yhteisö-
 lleen uuden vieraan hyökkäyksen kohteeksi, niin tästäkin nähtiin, että se
 saavutettiin juuri siinä missä sitä välttämättä osattiin odottaa vapau-
 tisteluissa oli vala yksi olennainen tekijä: kansa oli se pakko kansa
 jonka helmassa unkarilainen henki voi puhdistautua siinä kerran vält-
 tää vierasta ainekasta. Unkarin kaikki uudistustehot ovat siinä. Vain
 sen syvimpiin kerroksiin saakka, eliävät ne nimenomaan kansan henki
 nä juuri sieltä. 1800-luvun suuri unkopuhdistusliike oli siksi jättä-
 sänsä silmin katsottuna ihmellisen kansanliike, joka ei ollut to-
 lassa liikkeessä kansa oli itse mukana aktiivisena osana. Se oli
 leppuvalle alkanut kielenpuhdistusliike kului kansan odotettu-
 jallisten muotien ja ajattamien kansanruuuden karkailu. Se oli
 vanha Petöfin ja Aranyin kansanomaiseen ja kansalliseen henkeen
 suunta. Viime vuosisadan lopulla vallalla ollut vieras maan
 goniikin herättämä vastavaihtuksena Unkaria vasti nautti.

Unkarin musiikin kansallinen uudestisyntyminen

Jonkin kansan kulttuuri on samaa kuin alinomainen ponnistelu oman olemuksensa mahdollisimman täydelliseen kuvaamiseen, oman itsensä löytämiseen ja ilmaisemiseen. Kaksin verroin vaikeampaa on tämä ponnistelu pienten kansojen kohdalla. Suurempien kansojen vaikutusvallan rinnalla ne eivät voi säilyttää omaa kansallista olemustaan, ellei niillä ole vastapainoksi esitettävänä jotakin aivan omalaatuista: erillinen omaperäinen maailma, eri värit, jotka ovat omiaan rikastuttamaan ihmiskunnan monipuolista sopusointua.

On kaksi kansaa, jotka enemmän kuin muut pienet kansat joutuvat tuntemaan näiden ongelmien painoa, joiden on kannettava oman pienuutensa ohella myös vieraan alkuperänsä kuormaa indogermaanisessa Euroopassa. Nämä kaksi kansaa ovat Suomen ja Unkarin veljeskansat. Niiden kieli, ajatusmaailma, maku, koko henkinen rakenne on aivan toisenlainen kuin muitten Euroopan kansojen. Kuinka monta kertaa niiden olikaan pakko uhrata oma sisäinen olemuksensa tämän vieraan alkuperän takia tahtoessaan sopeutua eurooppalaisten kansojen yhteisöön. Unkarin kansan menneisyys ei ole merkillinen vain sentakia, että sen on ollut puolustauduttava indogermaanisten kansojen virtaa vastaan vapautistelujensa lakkaamattomassa sarjassa, vaan sen on ollut pakko käydä ikuista vapaustaistelua myöskin henkisessä elämässään voidakseen vapautua vieraan vaikutuksen kahleista ja löytää omat oikeat kasvonsa. Voitto ei ollut aina täydellinen, mutta kun kansa joutui uupumuksessaan jälleen uuden vieraan hyökyaallon kohteeksi, niin taistelu alkoi ja voitto saavutettiin juuri siellä, missä sitä vähimmin osattiin odottaa. Näissä taisteluissa oli vain yksi olennainen tekijä: kansa oli aina se lähde, jonka helmassa unkarilainen henki voi puhdistautua siihen tarttuneista vieraista aineksista. Unkarin kaikki uudistusliikkeet ovat päässeet kansan syvimpiin kerroksiin saakka, elleivät ne nimenomaan olleet kotoisin juuri sieltä. 1500-luvun suuri uskonpuhdistusliike oli meidän vuosisatamme silmin katsottuna ihmeellinen kansanliike kulttuurin alalla, ja tässä liikkeessä kansa oli itse mukana aktiivisena osapuolena. 1700-luvun loppupuolella alkanut kielenpuhdistusliike kulki kansanomaisuuden kirjallisten muotien ja sittemmin kansanrunouden keräysten kautta suoraan Petöfin ja Aranyin kansanomaiseen ja kansalliseen klassisismiin saakka. Viime vuosisadan lopulla vallalla olleen, vierasta matkivan epigonismin herättämänä vastavaikutuksena Unkarin uusi naturalismi käänsi

kasvonsa jälleen kansan puoleen ottaen aihepiiriinsä kansan elämänkysymykset. Tätä suuntaa on seurannut myöskin maailmansodan jälkeisestä henkisestä erämaasta nouseva nykyaikainen kansanomainen kirjailijapolvi, joka etsii unkarilaisuuden todellista sisältöä ja syvyyksiä jälleen kansan parista.

Kaikista näistä liikkeistä yhtenäisimmän merkityksen ja suurimman iskuvoiman on saanut Unkarin musiikin alalla syntynyt uudistusliike, joka kansanmusiikista lähteneenä on luonut aivan uuden unkarilaisen soittotaiteen. Se on samalla antanut uutta sisältöä Unkarin musiikkikulttuurille ja esimerkiksiään ratkaisevalla tavalla vaikuttanut kaikkiin muihinkin henkisen elämän aloihin. Se on näyttänyt, kuinka ikivanhojen perinteiden syvyyksistä voidaan nousta korkeimman henkisen kulttuurin tasolle ja kuinka unkarilaisista perinteistä voidaan rakentaa uutta kansan henkistä elämää. Tässä kohdassaan tämän uudistusliikkeen vaikutukset ovat ulottuneet kauas taiteen rajojen yli liittyen kansan yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. Suomalaiset heimolaisemme tuntevat hyvin tämän ilmiön, sillä heidän kansalliset perinteensä, kalevalaiset arvot ovat muuttuneet vastaavanlaisten kansallisten ja yhteiskunnallisten uudistusten lähteiksi. He voivat varmaan myös käsittää, minkä takia Unkarin kansallisen kirjallisuussuunnan edustajat ovat poliittisluontoiseen liikkeeseen yhtyessään alkajaisiksi järjestäneet konsertin uuden kansanmusiikin tuotteista. Tämä musiikki on nimittäin kehittynyt koko Unkarin elämän uudistumisen vertauskuvaksi.

Unkarin musiikintutkimusten uudistusliike alkoi jo lähemmäs neljäkymmentä vuotta sitten. Silloin ryhtyivät nimittäin BARTÓK ja KODÁLY keräämään Unkarin kansanmusiikin aineksia, jonka työn ennen heitä jo Kalevalan kääntäjä Béla Vikár oli aloittanut. Tämä keräily noudatti alussa taiteen vaatimuksia: keräilijöiden tarkoituksena oli saada kootuksi vanhaa, kaunista ainehistoa, josta ei vielä siihen mennessä ollut kuultu. Mutta tutustuminen näihin aineksiin ja niiden probleemeihin muutti keräystoiminnan ennen pitkää mitä ankarimmaksi tieteeksi. Koska vanhan tyylin vapaan esitystavan kaikkia hienouksia ei voitu pelkän kuulon mukaan panna tarkkaan muistiin, niin ennen pitkää ruvettiin käyttämään Vikárin tapaan fonografia, jolla voitiin uskollisesti ikuistaa kansanmusiikin kaikki yksityiskohdat. Useita säkeistöjä käsittävien balladien esityksestä ilmeni, että sävelmän eri yksityiskohdat, jopa myös pääsävel saattoi muuttua säkeistöstä säkeistöön, kuten sen eräs Kodályin huomattava tutkielma esitti.

Viime aikoina on jo ruvettu käyttämään näissä tutkimuksissa myös tekniikan uusinta apuneuvoa, radiota. Mutta vaikkakin radio lisää ke-

räysten tarkkuutta, niin silläkin on silti eräitä haittoja, sillä laulaja on eristettävä tavallisesta ympäristöstään ja hänen on »esitettävä» laulujaan Budapestin yleisradion mikrofonin edessä. Tätä haittaa koetetaan välttää siten, että keräilijät yrittävät valita sopivan laulajan, joka on mahdollisimman uskollisella tavalla säilyttänyt entiset perinteet, toiselta puolen taas koetetaan saada useitakin laulajia mikrofonin eteen, jotta nämä kontrolloisivat toistensa esityksiä tai mahdollisesti laulaisivat sävelmän yhteisesti. Tällainen keräystapa soveltuu jo pitempienkin balladien ja itkuvirsien muistiinpanemiseen, eikä niin kuin lyhytkestoinen fonografi.

Mutta vaikka tieteelliset apuneuvot ovatkin melkein täydelliset, niin ne eivät kuitenkaan voi tyydyttää vielä yhä uudempia ongelmia tutkivan musiikkitieteen vaatimuksia. Itse tämä yhä yksityiskohtaisemmaksi muuttuva muistiinmerkitsemistapakin on jo herättänyt omien mestareitensa vastustuksen: vaikka muistiinpano onkin perinpohjainen, niin se ei kuitenkaan ilmennä muuta kuin ainoastaan sävelmän yksinkertaisen, mahdollisen kuvan, eikä suinkaan sitä, mikä siinä on oleellista ja yleistä. Näin ollen eräät tutkijat näyttävät jälleen olevan taipuvaisia merkitsemään sävelmät korvakuulon mukaan. Hyvin koulutettu musiikkimies, jolla on tilaisuus kuulla jotakin laulua alkuperäisessä ympäristössä, useampien henkilöitten esittämänä, voi antaa siitä todenmukaisemman kuvan, nimittäin juuri sen, mikä siitä laulajien tietoisuudessa elää ja mikä on oleellista. Myös sävelmän ja laulajien keskinäiseen suhteeseen ja laulun elämään katsoen on esitetty yhä uudempia vaatimuksia. Niinpä keräilijät eivät tahdo tutustua muuntelun olemukseen monien satojen toisintojen perusteella, vaan he tahtovat tutkia sen syitä, esiintymistapaa, merkitystä ja kaikkia seikkoja tapahtumapaikalla. He tahtovat samalla tuntea koko kylän elämän. Siksi Kodály on antanut oppilailleen tehtäväksi eri kylien monografisen esityksen laatimisen.

Keräilyä ohella on suoritettu myös ainehiston tieteellinen luokittelu ja kielitieteellinen tutkinta. Tässä yhteydessä emme voi luetella kaikkia niitä kysymyksiä, jotka ovat tulleet esille tässä laajasuuntaisessa tutkimustyössä. Riittää vain mainita, että unkarilaisen aineiston vertaaminen naapurikansojen kansanmusiikkiin, unkarilaisiin ja ulkomaisiin musiikkihistoriallisiin muistomerkkeihin ja varsinkin itäisten sukulaiskansojen kansanlauluihin on avannut aivan uudet näköalat kansanomaisessa sävelmaailmassa. Esim. sen sävelten tonaliteetin, säveljärjestelmien kehittymisen ja sekaantumisen ym. alalla saavuttamat tulokset kiinnostavat varmaan myös teoreettisen musiikkitutkimuksen ja yleisen musiikkikansantietouden tutkimuksen edustajia. Unkarin Tiedeakatemian toimesta näiden tutkimusten tulokset julkaistaan yhteisessä, val-

tavassa teoksessa, jonka toimittaa tämän alan paras erikoistutkija Zoltán Kodály.

Erilaisia tutkielmia ja julkaisuja on tietenkin ilmestynyt jo aikaisemminkin sekä Kodály'n että hänen oppilaittensakin kynästä. Näiden julkaisujen joukossa oli lukuisia kansanomaisiakin, sillä kansallinen propaganda oli ehkä vielä tärkeämpi kuin tutkimusten tieteellinen puoli. Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan olisi voineet muuttua vaikutuksestaan näin tehokkaiksi, jolleivät Bartók ja Kodály, molemmat suurimmat keräilijät, olisi olleet samalla myös aikansa huomattavimpia säveltäjämestareita. Näin nämä kansanlaulut eivät ole jääneet pelkiksi museotavaroiksi tai naivisuudessaan mielenkiintoisiksi kansallisiksi muistoiksi, vaan ne ovat muodostuneet uuden, mahtavan, terveen kansallisen taiteen lähteeksi. Tämä olikin keräysten pääasiallinen päämäärä, sillä tutkijat alkoivat työnsä juuri sellaisena aikana, jolloin eri taiteet olivat joutuneet umpikujaan, ja taiteiden kriisin takana puhuttiin koko kulttuurin pulasta. Samalla pahoiteltiin myös, että Unkarin musiikkitaide oli juureton, vieraitten vaikutteiden alainen. Sen, joka olisi halunnut taiteessaan ilmaista unkarilaisen sielun syvyyksiä, oli etsittävä toisenlaisia teitä. Kansanmusiikin tutkimukset antoivat tällöin tuoreita, terveitä elämyksiä, inhimillistä syvyyttä, tunnerikkautta ja vastaavia ääni- ja muotokeinoja. Kaikki tämä yhdessä muodosti aivan toisenlaisen musiikaalisen maailman, kuin mitä yleiseurooppalainen musiikkitaide edusti. Bartók ja Kodály ovat molemmat luoneet omaa minäänsä vastaavalla tavalla uuden musiikkikielen, uuden runollisen maailman.

Kodály on luonteeltaan eepillinen. Hänen musiikkinsa ei kuvasta tekijän omia sisäisiä ongelmia, vaan se elävöittää ulkopuolista maailmaa. Tämä taide liittyy erottamattomasti kansan maailmaan. Hänen oma yksilöllisyytensä toimii ainoastaan välikappaleena, joka pukee yhteisön tunteet taiteelliseen muotoon. Siksi hän on kiintynyt ennen kaikkea kansanlaulujen sovittamiseen. Konserttikappaleissaan hän elävöittää kellastuneitten papereitten säilyttämät vanhat unkarilaiset tanssit soinnuttaen entisajan sävelet. Tällaisia ovat hänen tunnetuimmat kappaaleensa, kuten Johannes Háry, Székelyläinen kehruutupa ja erilaisten kuorolaulujen sarja. Näissä teoksissa Kodály'n runollinen mielikuviutus kuvaa kansan maailmaa sellaisena kuin kansanlaulut sen esittävät. Mutta sellaiset kuorolaulut kuin Kuvat Mátrasta tai Székelyläinen surulaulu eivät ole tavallisia yksinkertaisia kansanlaulusovituksia, sillä säveltäjä maalaa niissä taustaksi koko rikkaan kansan elämän sisällyttäen niihin kansan sielun tunnemaailman. Silloin kun teos ei perustu kansanomaisiin motiiveihin, kuten asianlaita on Psalmus Hungaricuksessa, silloinkin

tuntemme tekijän puhuvan koko yhteisön nimessä, ikäänkuin vanhan testamentin profeetta, jolta teksti on lainattu. Kodályin persoonallinen lyyra kajahtaa vain harvoin, hänen vanhemmissa kamarimusiikkiteoksissaan ja viimeksi syvän hartauden ja runollisen mielikuvituksen täytämässä Te Deumissa.

Bartók oli kaikin puolin lyyrillinen henki, joka eli intensiivistä sisäistä elämää. Kansan maailma ainoastaan rikastutti tätä persoonallisuutta ja herätti yksilöllisyyden rikkaan, muinaisen maailman, sen salaiset voimat. Se avarsi säveltäjän aistimaailmaa ja mielikuvitusta aivan rajattomasti. Siksi Bartókin tuotannossa tavataan verraten harvoja kansanlauluihin perustuvia teoksia. Mutta hänen musikaalinen kielensä on eittämättä kehittynyt kansanlaulujen melodiikasta — kaikesta ns. atonaaliteetistä huolimattakin. Vielä tärkeämpi seikka oli hänen taiteessaan yksilöllisten lahjojen kohtaaminen ihmeellisen rikkaan kansansielun kanssa. Bartókin hienostunut henkisyys ja rajaton temperamentti sulautui muinaisia kiihkoja loihtiviin rytmeihin, alkukantaisen tuoreisiin tai värisyttäviin luonnontunnelmiin sekä syviin tunteisiin. Mutta hän ei ollut yksinomaan unkarilainen, sillä intohimo, jolla hän käsitteli primitiivistä, kansanomaista kulttuuria, ei pysähtynyt oman kansan kohdalle. Hänen sävellystensä perussävy tosin pysyi aina samanlaisena, mutta silti hänen teoksissaan tapaamme tuon tuostakin romaanilaisia, slovakialaisia tansseja, kun taas viimeksi hänen mielikuvituksensa kiintyi bulgarialaisten erikoisiin, itämaisiin, assymmetrisiin rytmeihin. Eräs hänen tärkeä teoksensa, Cantata profana, lainaa aiheensa, paremmin sanoen tekstinsä eräästä romanialaisesta kansanballadista: Yhdeksän poikaa ajaa niin kauan takaa erästä hirveä, kunnes lopulta he itsekkin muuttuvat hirviksi pimeässä korvessa. Heidän isänsä koettaa turhaan houkutella heitä kotiin, sillä he ovat maistaneet ihmeellistä vapautta, ovat tottuneet juoksentelemaan nurmikolla, juomaan raikkaista lähteistä ja lepäämään luonnon siimeksessä. Tarvittaisiinko vertauskuvallisempaa esimerkkiä Bartókin elämänteosta varten kuin mitä tämä luonnon tenhovoimaa ylittävä hymni on? Bartókin teoksissa esiintyvät usein toistuvat luonnon äänet, kummalliset suhinat, salaperäiset tuulahdukset herättävät sellaisen tunteen, kuin suuren luonnon salaiset, kuolleet voimat heräisivät henkiin säveltäjän fantasian kosketuksesta.

»Viimeinen vaihe», tämä ihmeellisellä inspiraatiolla sävelletty sarja, on merkinä siitä, että Bartók oli päässyt sille huipulle, jolle ainoastaan harvat taiteilijat kohoavat. Tämä oli toisen suuren kypsymisen ja kirjastumisen huippu miehuuden iän loppupuolella, jolloin säveltäjä katsoi takaisin maailmaan ikäänkuin yli-inhimillisestä korkeudesta ja säteili

meille ennen aavistamattomien, vavahduttavien elämysten valoa. Tätä uutta maailmaa edustavat sellaiset kappaleet kuin Cantata profana, 5. jousikvartetti, Jousikonsertto, Mikrokosmos ja Divertimento. Mitä olemmekaan menettäneet hänessä, joka oli peräänantamattomasti kiintynyt ihmisyyden ikuisiin henkisiin arvoihin! Lausuttakoon tässäkin yhteydessä julki kaikkien unkarilaisten syvä kiitollisuus tälle äsken edesmenneelle hengen jättiläiselle!

Ja nyt kiinnittäkäämme katseemme jälleen Kodályin puoleen, joka on jäänyt keskuuteemme rikastuttaakseen edelleen Unkarin kulttuurin rakennusta. Kodályin työ ei nimittäin päättynyt siihen, että se kohotti unkarilaisen kansanlaulun maailman taiteen tasolle, vaan siinä on vielä ehkä tärkeämpi se osuus, jonka tämä kuuluisa säveltäjä kulttuuriapostolina on suorittanut. Hän on koko elämänsä ajan tutkinut, mitä puutteellisuuksia Unkarin elämässä esiintyy ja kuinka niitä voitaisiin korjata. Hän tiesi hyvin, että kulttuuria voidaan rakentaa ainoastaan alhaalta ylöspäin. Tämän periaatteen mukaisesti hän kääntyi erikoisella lämmöllä lasten puoleen. Ennen kaikkea hän tutustui lastentarhoihin nähdäkseen minkälaisessa musikaalisessa ilmapiirissä Unkarin tulevat säveltäjät saavat ensimmäiset vaikutteensa. Parhaan miehuutensa aikana hän keskeytti oman sävellystuotantonsa säveltääkseen kuorolauluja pieniä lapsia varten ja ohjatakseen heitä täten Unkarin kansan hengen mukaiseen onnelliseen lasten maailmaan. Mutta tämäkään ei vielä tyydyttänyt häntä. Hän ryhtyi tutkimaan kansanomaisia lastenleikkejä ja kirjoitti niihin soveltuvan musiikin kaksiaänisesti, jotta lapset tottuisivat jo tässä iässä aitounkarilaiseen henkeen.

Tällä Kodályin toiminnalla oli toinenkin puoli. Säveltäessään näitä kaksiaänisiä lastenlauluja hän oman tunnustuksensa mukaan ajatteli pieniä, paljasjalkaisia maalaislapsia, joille hän tahtoi avata musiikin ja taiteen onnellisen maailman portit. Bartók, tämä täysiverinen musiikkimies, koetti myöskin lähestyä lasten sielunelämää, mutta hän valitsi tähän tarkoitukseen soittimet välikappaleikseen. Hänen kansanlaulusarjansa »Lapsille» on sävelletty pianolle, ja tämän samoin kuin myös hänen viulduettonsä sekä pianolle sävelletyn Mikrokosmos-sarjan tarkoituksena on tutustuttaa soittavia lapsia uuden musiikin, nimenomaan unkarilaisen musiikin kauneuksiin. Kodály on omasta puolestaan valinnut vieläkin yksinkertaisemman keino: laulun, joka on köyhimpienkin lasten saavutettavissa. Sillä hänen silmissään kansallinen kulttuuri tulee vasta silloin täydelliseksi, kun siinä »yksinkertainen paimen saattaa tuntea samaa kuin kansan suurin mies». Kulttuurin on siis ulotuttava syvimpiinkin kansankerroksiin. Tämä on mahdollista kuitenkin vasta silloin,

kun tämä kulttuuri on itsekin versionut kansan keskuudesta suurimpaan inhimilliseen korkeuteen, kun siinä ei ole murtumakohtia eikä vierasta henkeä. Kulttuurin on oltava samanlainen alimmissa ja ylimmissä kerroksissa. Kansan jokaisen yksilön täytyy voida ymmärtää ja tunnustaa omakseen tämän kulttuurin korkeimmatkin teokset. Tai toiselta puolen koko kansa täytyy voida johtaa näiden teosten vaikutuspiiriin sen tarvitsematta hyljätä omaa maailmaansa.

Meidän aikoinamme näemme jo omin silmin, kuinka laulu kajahtaa maaseudun kansakoululasten, köyhien kaupunginosien nuorukaisten ja yksinkertaisten työmiesten huulilta, ja kuulemme myös, että nämä laulut ovat kaikki kotoisia ja rakkaita säveleitä, jotka syntyvät ikäänkuin itsestään ilman erikoista opetusta. Samaa tietä nämä laulajat pääsevät helposti niin pitkälle, että he unkarilaisten teosten ohella osaavat jo nauttia myös läntisten maiden suurten mestarien taiteesta. Tämä onkin ymmärrettävää, sillä lapsikuorojen huulilla kansanlaulujen ja Kodályin säveltämien kuorolaulujen ohella soi myös Lassuksen madrigaali ja Praetoriuksen kanooni. Se uudistusliike, joka on syntynyt Kodályin vaikutuksesta, pyrkii samalla tekemään tunnetuiksi myös läntiset mestariteokset sekä kansanlauluihin perustuvan unkarilaisen taidemusiikin. Tämän uudistusliikkeen kehittämisestä pitävät Kodályin oppilaat hyvää huolta. Heillä on omia julkaisuja, halpoja kansanomaisia vihkoja, vuosittain he järjestävät suuria yhteisiä lapsikuorokonsertteja sekä Budapestissä että maaseudullakin. Heillä on käytettävissään tuhansia ja taas tuhansia innokkaita laulajia ja lukuisia kuoronjohtajia, pedagogisia seminaareja ja kustannusliikkeitä. Lapsia varten järjestetään hyvin usein valistuskonsertteja. Uudistusliikkeen aallot pääsevät vastustamattomasti yhä pitemmälle ja ennen pitkää huomataan niiden ulottuvan kaikkiin kansankeroksiin. Kun jo tämäkin aste on saavutettu, silloin täytyy Kodályin unelma: kansan kulttuurista versionut, kaikkia unkarilaisia yhdistävä korkeatasoinen unkarilainen kulttuuri, joka on samalla sekä eurooppalainen että myös aitounkarilainen.

Suomalaiset ja unkarilaiset ovat aina tahtoneet ja myös osanneet elää. Kaikista vastoinikäymisistä ja vieraista houkutuksista huolimatta he ovat kiintyneet omiin arvoihinsa ja palanneet joka kerta omiensa pariin. Lopulta molemmat kansat saavat ylpeinä tarkastella ponnistelujensa tuloksia: kaikkien kansojen tunnustamaa suomalais-ugrilaista kansallista kulttuuria.

LAJOS VARGYAS.